

MÅNEDSSKRIFT

for almen praksis

Vedhæftet finder du en PDF af den ønskede artikel fra Månedsskriftet.

Måske kender du allerede Månedsskrift for almen praksis, men for dig som ikke tidligere har stiftet bekendtskab med os, kan vi fortælle at Månedsskriftet indeholder en lang række praksisrelevante artikler og løbende debat om udviklingen i faget. Derudover har vi referater fra førende tidsskrifter og rapporter om nyere videnskabelig udvikling.

Månedsskriftet som udkommer på print, leveres direkte i din postkasse, og inkluderer også en elektronisk version med artikler tilbage til 2001.

Prisen på dette abonnement er kun 1500,00 kr. årligt og kan fratrækkes efter gældende regler i efteruddannelsesfondens for almen praksis. Uddannelseslæger får abonnement til halv pris.

Du kan bestille abonnement på www.maanedsskriftet.dk, kontakte os på mpl@mpl.dk eller på telefon 35266785.

Vi glæder os til at kunne byde dig velkommen blandt vores læsere.

Med venlig hilsen

MÅNEDSSKRIFT
for almen praksis

Månedsskriftet indeholder en lang række praksisrelevante artikler og løbende debat om udviklingen i faget

Der var stor festivitas i Kolding d. 1. november 2016. Hundrede år med en ubrudt række af fire kvindelige læger ved roret blev markeret via et enestående samarbejde mellem læger og patienter i klinikken på Ny Vestergade 1. Som led i denne fejring bragte Ugeskrift for Læger en større reportage om kvindernes indtog i praksis. I forlængelse heraf bringer MAP et unikt personligt tilbageblik.

100 år med kvindelige læger i samme praksis

● Af Lise Juhl

Lise Juhl

Kontakt

inger.u.j@icloud.com

Biografi

Lise Juhl (1928-2014)
Født på Nørrebro i København. Cand.med. fra Københavns Universitet januar 1955.
Turnus og efterfølgende uddannelse Kolding Sygehus.
Praktiserende læge i Kolding fra 1965 til 1994.

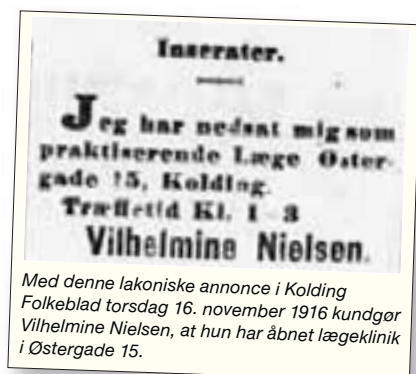
RESUME: Det er forbløffende kort tid siden, kvinder i praksis var et særsyn. Efter at have givet stafetten videre til datteren, Inger Uldall Juhl, reflekterer Lise Juhl i dette interessante skrift fra 1997 over et praksisliv med kvinder i flere generationer.

MÅNEDSSKRIFT
for almen praksis

I 1885, da Danmark fik sin første kvindelige læge, var sadelmagerdatteren Vilhelmine Nielsen (1877-1959) i Kerteminde syv år. Der var ikke akademiske traditioner i den familie. Og det var ikke uden sværdslag, at Vilhelmine fik lov at tage til København for først at tage studentereksamen og siden studere medicin. Der har næppe været mange kvinder på studiet dengang.

Efter embedseksamen og "uddannelse i ind- og udland" nedsatte Vilhelmine Nielsen sig i Kolding, hvor hun praktiserede fra 1916 til 1951; de sidste ca. 20 år fra adressen Slotsgade 2, hvor hun også havde sin bopæl. Hun døde i 1959, og selv om jeg på det tidspunkt allerede havde været ansat på Kolding Sygehus i fire år, har jeg desværre aldrig truffet hende.

Vilhelmine Nielsen var en meget beskeden kvinde, der nødig talte om sig selv eller sin lægegerning. Hun var nok lidt alvorlig og tillukket og huskes stadig af mange koldingensere, mest fra hendes tid som skolelæge. Hun beskrives som "lidt mandhaftig, iført grov nederdel og flade sko". I en periode var hun formand for Kolding og Omegns Læge-

Med denne lakoniske annonce i Kolding Folkeblad torsdag 16. november 1916 kundgør Vilhelmine Nielsen, at hun har åbnet lægeklinik i Østergade 15.

Se mere på
www.klinik100.dk

Vilhelmine Nielsen

Katrine Ebbenhøj

Lise Juhl

Inger Uldall Juhl

Foto 1 /

Fire kvinder på stribe:
fra 1916-2016
Foto: Privatfotos

forening. Gennem mange af mine patienter har jeg hørt om Vilhelmine Nielsen og fornemmet, at hun ikke blot var en dygtig læge for sine patienter, men også var deres ven, deres fortrolige og vel til tider også deres advokat. Hun blev altid kaldt "frk. Nielsen".

Der gik 14 år imellem, at hun og jeg "sad i stolen", men en bemærkning jeg ofte har hørt i forskellige modifikationer, er: "Sådan ville frk. Nielsen aldrig have sagt!" eller "Dét ville frk. Nielsen aldrig have gjort!" Og det er nok troligt.

Vilhelmine Nielsen boede i lejligheden, efter at hun var ophørt med at praktisere, og hendes efterfølger, Katrine Ebbenhøj (1896-1985), havde lejet to værelser til venteværelse og konsultation. En af de gamle patienter kunne berette, at Vilhelmine Nielsen næsten dagligt gjorde sig et ærinde ind i venteværelset, ind ad én dør og ud ad en anden; der kunne jo altid træffe at sidde en gammel kending.

Hvor stor praksis var dengang, ved jeg ikke, men lægen gik eller cyklede på sygebesøg. De gamle patienter talte med megen ærefrygt om frk. Nielsen. Også den gæve kone, der ved sin sjette fødsel først fik et drengbarn og et øjeblik efter endnu en søn. Hun selv, såvel som læge og jordemoder, var uvidende om, at den forestående begivenhed var en tvillingefødsel. Men i henrykkelse over at få to sønner på én gang blev tvilling B opkaldt efter lægen og fik navnet "Wilhelm". Han var i øvrigt tilmeldt praksis indtil sin død under skiftende kvindelige læger.

Og det var vist nok lidt af et særsyn for en ungkarl som ham.

I 1951 afstod Vilhelmine Nielsen praksis til Katrine Ebbenhøj, som mellem venner blev kaldt "Titte". Hun blev kandidat i sommeren 1926 ligesom sin mand, Erik Ebbenhøj (1900-1996). Efter at de begge havde praktiseret et par år i Tappernøje, begyndte de deres turnus og hospitalsuddannelse.

Titte skrev flere videnskabelige artikler om blodsygdomme og havde vist også grundlaget til en afhandling liggende i skrivebordsskuffen. Men som skik og brug var dengang, fulgte hun ægtefællen i hans karriere. Han blev overlæge ved røntgenafdelingen på Kolding sygehus i 1938; og efter nogle år som ”hjemmegående husmoder” startede hun praksis i Kolding i 1947, og i 1951 overtog hun Vilhelmine Niensens praksis.

Nå, hvordan skal jeg nu helbrede Dem i dag? Ved håndspålæggelse eller ved at vi drikker te sammen?

Katrine Ebbenhøj har jeg kendt godt allerede fra min turnustid på Kolding Sygehus. Hun kom vist næsten dagligt på sygehuset for at hente sin mand med hjem fra arbejdet til frokost. Og det nød hendes patienter godt af! Når de var indlagt fik de nemlig ofte besøg af deres ”egen læge”. Så var der også lejlighed for denne practica til at diskutere de forskellige sygdomstilfælde med stedets speciallæger: vist nok i alt fem overlæger.

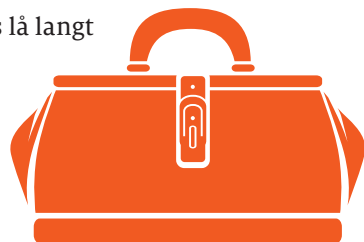
Iført tweeddragt, filthat og cigar var Katrine Ebbenhøj en meget karakteristisk person i Koldings by- og hospitalsmiljø. Hun titulerede ofte sine kønsfæller med ”min søde pige”, og det var ærligt ment – ikke nedsættende som nu. Hun havde ikke nogen forfærdelig stor praksis og ønskede slet ikke at have det: hun skulle jo være færdig til frokost!

Katrine Ebbenhøj kendte patienterne ud og ind i flere generationer. Et ældre ægtepar var flyttet i pensionistlejlighed; de havde tidligere boet på en landejendom. Manden var senil, og pladsen trang. Disse to mennesker inviterede Titte på køretur ud i landskabet mindst én gang om året. Så kunne de sidde og snakke om de voksne børn (som stadig er tilmeldt praksis), de små børnebørn osv.

En midaldrende, lettere neurotisk kvinde kaldte engang Titte på sygebesøg. Da hun ankom, sagde hun til patienten: ”Nå, hvordan skal jeg nu helbrede Dem i dag? Ved håndspålæggelse eller ved at vi drikker te sammen?”

Da jeg i 1965 overtog Katrine Ebbenhøjs praksis, meddelte hun patienterne: ”Nu har jeg solgt jer alle sammen til Lise Juhl! Men det skal såmænd nok gå alt sammen!” Og de patienter, som stod hende særlig nær – bl.a. ægteparret med sommerudflugterne og en landarbejderfamilie med børn – kørte hun og jeg ud til på en ”overtagelses-receptions-udflugt”.

Apropos landarbejderfamilien: deres hus lå langt fra alfarvej og var derfor vanskeligt at finde. Det var ellers let genkendeligt, thi hver gang (eller næsten hver gang) der kom et nyt barn til huse, byggede manden en knast på huset.

Det var ikke blot patenternes tarv, Katrine Ebbenhøj interesserede sig for. Engang efter at hun selv var holdt op, så hun i avisen, at jeg søgte hushjælp. Hun ringede mig derfor op om formiddagen og sagde: "Du kan vist ikke nå at lave mad også! Kom hen til os med hele familien kl. 18 og spis. Men I må godt gå hjem, når I er mætte!" Det var utrolig hjerteligt og jordnært; det var den dag, mine børn lærte rabarberkompot at kende!

Allerede før embedseksamen vaklede jeg mellem at blive ortopæd eller praktiserende læge. Valget blev ikke lettere efter mødet med Ingeborg Lou (1901-1994), overlæge ved ortopædisk afdeling i Kolding. Hos hende var jeg ansat som 2. reservelæge fra 1961 til 1964. Men efterhånden blev jeg klar over, at jeg ville i praksis. Og det har jeg aldrig fortrudt!

Da jeg var ved at være klar, var der ingen af lægerne i byen, som så ud til at ville holde op. Imidlertid var det ganske nemt at "få lov" til at nedsætte sig på bar bund! Det kostede blot en opringning til bylægeforeningens formand, Emil Schoustrup-Thomsen (1900-1989), som beredvilligt sagde: "Ja, det må vi tale om; jeg kommer ud til Dem kl. 12.30!" Vi dækkede op til frokost på en hvid dug med søndagstallerknerne. Schoustrup-Thomsen kom som en hvirvelvind ind i huset, udtalte sig rosende om vores udsigt fra stuen og sagde: "Ja, det er udmærket; vi kan nemt bruge en læge til! Hvornår starter De?" Og så var han væk – uden frokost!

Det største problem var at finde lokaler, men det lykkedes i den modsatte ende af Slotsgade i forhold til, hvor Vilhelmine Nielsen og Katrine Ebbenhøj havde haft deres praksis. Da jeg startede den 1. maj 1965, havde jeg ingen patienter, men fik ved dispensation lov til samtidig at være reservelæge på røntgenafdelingen på Kolding Sygehus. Thi nok var Erik Ebbenhøj overlæge, men han havde på det tidspunkt ingen at være det over. Og han lovede, at hvis "min patient" (ikke "en af mine patienter") skulle ringe, måtte jeg gå straks. Men det skete ikke!

Få uger efter, at jeg var startet, fik jeg besked om, at Katrine Ebbenhøj ville sælge. Det havde hun meddelt sin mand om morgenen kl. 3. Og han lod det gå videre til mig samme dag kl. 11. Hun ville sælge pga. sine tiltagende arthrosesmerter fra begge hofter. Dengang var der stadig mange sygebesøg i den indre by med mange trapper. Jeg blev så den tredje kvinde i den praksis.

Den allerførste patient den 1. maj var en mand, der kom fra Hovborgkanten med akutte lændesmerter! På mit spørgsmål om, hvorfor han var kørt så langt med ondt i ryggen, når han jo måtte være kørt forbi masser af læger undervejs, svarede han: "Jeg skulle egentlig ind til massør Juul i Jernbanegade ("klog mand" med godt ry for slige skavanker), men da

- Da han så en dame med en underlig brun taske i hånden, udbrød han: "Vi skal ikke købe noget!"

han er syg i dag, kommer jeg her i stedet! Jeg regnede med, at du var hans kone!" Det var dog ikke den samme mand, der mødte op med rygsmerter, og i venteværelset bad om en stol i nærheden af en stikkontakt; han havde hjemmefra bundet varmepuden fast på ryggen og havde nu en elledning stikkende ud fra tøjet, parat til at komme i den nærmeste stikkontakt.

Dengang havde vi fået en udmærket fungerende lægevagtsordning i Kolding, som var medvirkende til, at det overhovedet var muligt for mig, med mand og små børn, at gå ud i praksis. Vi deltog alle i ordningen; desværre husker jeg ikke den øverste aldersgrænse.

En aften, hvor jeg kørte rundt i byen, blev jeg kaldt til Knud Hansensvej. Jeg ringede på ved den aktuelle adresse. Manden kom ud og lukkede op. Men da han så en dame med en underlig brun taske i hånden, udbrød han: "Vi skal ikke købe noget!" – og lukkede døren i en fart! Da jeg omsider blev lukket ind, indrømmede han, at han havde troet, jeg handlede med snørebånd og lærredsknapper.

Der var ingen visitation på vagterne, ingen vagtkonsultation. Derfor måtte vi køre til revl og krat. Vagtmesteren hos Falck var den, der tog imod opkaldene og en 1. juledag, i influenzaens tegn, jog han mig ud på 85 sygebesøg på ét døgn. Da en af patienterne (en mandlig) ved 18-tiden spurgte mig, om jeg nogensinde havde set så syg en influenzapatient tidligere i mit liv, måtte jeg svare, at han var nr. ca. 55 den dag. I øvrigt opgav jeg hurtigt at køre selv i den vagt og sled i stedet tre taxachauffører op. Jeg husker også, at det var en overraskelse at skulle stille diagnoserne ude i hjemmene. Helt anderledes end når man fik patienten præsenteret fin og renvasket i en hospitalsseng. I øvrigt synes jeg, at der i mine godt 25 år i praksis er sket en betydelig forbedring af boligstandarden. I de første år var der mange meget små og meget tæt befolkede lejligheder. En familie på otte børn boede i en 2½ værelses lejlighed. Børnene sov i to treeters køjesenge i kammeret. Og de spiste i hold, for der var ikke plads nok til, at spisebordet kunne have en passende størrelse.

Et af problemerne på sygebesøgene var støjen fra de altid kørende fjernsyn – det var vanskeligt at stetoskopere. (Dét havde frk. Nielsen aldrig fundet sig i!).

Der er sket en vældig udvikling i det apparatur, man betjener sig af i praksis: alle de moderne stixer og -metre af den ene eller anden slags, der giver lynhurtige analyseresultater. Min egen glæde over at have et transportabelt EKG-apparat fra starten virker jo komisk nu, men skal ses i relation til sygehusets EKG-apparat i min turnustid. Det var på størrelse med en barnevogn! Man skulle fremkalde EKG'erne (der forelå i tre

afledninger), som var fotografisk optaget. Det skete i et mørkekammer med stor risiko for et mislykket resultat.

Den 1. januar 1994 overtog min datter Inger mit arbejde i praksis. Og hun har nu fået følgeskab af sin mand!

Der er sket meget siden Vilhelmine Nielsen i november 1916 indrykkede en annonce i Kolding Folkeblad: "Jeg har nedsat mig som praktiserende læge i Østergade 16. Træffes 1-3". Annoncen var indrykket tre gange over én spalte. Formuleringen kunne tyde på, at hun ikke købte sig ind, men begyndte på bar bund; jeg ved det ikke.

Ud over de mange medicinske landvindinger er lægens stilling i samfundet også ændret fra at være den hvidkittede, tilknappe person, der blev sat op på en piedestal og helst blev tiltalt i tredje person, til nu, hvor man træffer lægen uden kittel, og alle er dus og på fornavn.

Artiklen blev bragt første gang i 1997 i lægetidsskriftet Vejlægen. ●

Økonomiske interessekonflikter: *ingen angivet*

Vikarlæger.dk

Brug for en lægevikar til din praksis?

Vikarlæger.dk kan hjælpe, hvis du har brug for en lægevikar. Vi dækker både korte og lange perioder og har over 12 års erfaring.

Kontakt os gerne for mere information eller et uforpligtende tilbud. Vi sidder klar til at hjælpe dig på tlf. 44 58 22 26 eller email: info@vikarlaeger.dk